

Lichter leven

Nog een paar weken en dan zijn we vrij. We hebben vakantie, zo'n woord dat klinkt als een traktatie, een ijsje met twee bolletjes. 'Wolverdiend,' zeggen we zowel over het ijsje als over de vakantie, want wat matten we onszelf vaak af op het werk, op school, thuis, maar ook in andere sociale omgevingen waar we het goed willen doen. Ook als u niet werkt of niet meer werkt, kent u waarschijnlijk de sociale druk om een positieve bijdrage te leveren aan de maatschappij en toch vooral optimistisch, fit en energiek door het leven te gaan, niemand tot last. Maar waarom dwingen we onszelf eigenlijk in zo'n keurslijf? Ook als we niet zo hard ons best doen, is er toch al veel goeds?

Hierover schrijft Mark Boog in zijn gedicht *Kijk dan toch*. 'Kijk dan toch!' roept hij bijna smekend uit, 'hoe mooi het is, alles!' En over kijken gesproken: kijkt u eens naar de tekst van dit gedicht, hoe vaak het woord 'mooi' of 'mooier' in dit gedicht voorkomt. Vijf keer. Boog legt niet uit wat er dan zo mooi is aan het vage 'alles,' nee, zegt hij, we weten dat toch! De dichter schudt ons wakker en herhaalt tot drie keer toe zijn woorden: 'en we wisten het. (...) Wisten we het niet? We wisten het.' We maken er foto's van. Als het heeft gesneeuwd staan we ons te vergapen voor het raam. Heel goed, zegt de dichter, doe het vaker, want er komen andere tijden aan. Hij legt dat niet uit, want ook dat weten we. Dus: kijk dan toch! Nu bijvoorbeeld, of u nu hier bent of thuis luistert: kijk naar de muren die eerst alleen in potlood op papier stonden. Naar je handen, die sinds je wakker werd alweer zo veel voor je hebben gedaan. We vergeten het vaak. Maar op vakantie, wanneer onze routines wegvallen en we meer rust hebben, kijken we beter. Naar de balkons met wapperend wasgoed, de stenen en schelpen die we vinden, de ronde balen stro op het land, je weet wel. Je weet wel hoe mooi het is op reis.

De Vlaamse dichteres Miriam Van hee beschrijft dat treffend in haar gedicht *reis en bestemming*. 'Het is waar,' schrijft ze, 'in andere steden doen wij meer moeite, kijken / naar peuken en stof op de weg.' Op vakantie staan we letterlijk vaker stil en kijken naar dingen die we normaal gesproken niet belangrijk vinden. We scherpen onze zintuigen aan. We willen recht doen aan wat we zien, er niet aan voorbijgaan. En het mooie is, als we rechtdoen aan onze ervaringen doen we meer recht aan onszelf. We rennen niet als een kip zonder kop over straat of rijden gedachteloos over een snelweg, we zijn er. De dichter wijst ons zelfs op de druppels die aan stoelen op het terras hangen. In zulke observaties vinden we, zo schrijft Van hee, een bestemming. We zijn er, en dat vormt een aanknopingspunt. Een aanknopingspunt om een vraag te stellen of een mening te vormen. Een tijdelijke mening, want die mening is ook weer een aanknopingspunt. Het gedicht heet niet voor niets *reis en bestemming*; een bestemming is niet meer dan een pleisterplaats, de reis gaat verder. Zo ziet de dichter de armoede van mensen die onder golfplaten daken wonen. Wie wonen daar? vraagt ze zich af. En misschien ook: hoe komt dat? Hoe verhoud ik me daartoe? Een beeld kan ook een aanknopingspunt bieden om onze fantasie te laten gaan, bijvoorbeeld over de vogels die met elkaar op een draad zitten te overleggen. Wat zegt dat? Dat we als kind nog zogenaamd met elkaar pratende vogels zagen, maar daar nu niet meer in geloven? Of dat we ons vaak zelf zo'n balancerende vogel voelen als we overleggen, bang om van de draad te vallen? Wat je er ook in ziet, het maakt niet uit. Het gaat erom dat je je laat raken door wat je ziet. Dat je niet alleen ziet wat er is, zoals Mark Boog ons in zijn gedicht voorhield, maar je dat ook toe-eigent. Een vakantie of een reis geeft ons de mogelijkheid om ons te herijken. Een snoer van aanknopingspunten te vinden, waarmee we weer verder kunnen.

Maar wat nu als je niet weggaat en thuis zit, je zorgen makend over je dierbaren of je verbijtend omdat iedereen leuke dingen aan het doen is behalve jij? Of als je wel op vakantie gaat, maar daar pijnlijke dingen onder ogen komt die je thuis nog kon vermijden omdat je zo lekker druk was? Of als je hooggespannen verwachtingen van de vakantie niet uitkomen? Tja, wat dan? Dat 'kijken' waar de twee dichters over dichtten, veronderstelt niet alleen kijken naar wat mooi en goed is, maar ook naar het lelijke, het pijnlijke of datgene wat anders is dan je had gehoopt. Je hebt niet alles in de hand.

Hierover hoorde ik een mooi verhaal toen ik naar een klooster van de clarissen was gereisd, de vrouwelijke navolgers van Franciscus en Clara van Assisi. Op een dag had een meisje daar dat te gast was in het klooster een jong vogeltje gevonden dat uit zijn nest gevallen was. Voorzichtig pakte ze het vogeltje op en gaf het aan een van de zusters: een oudere, frêle dame met dikke jampotglazen in haar bril, omdat ze bijna blind was. In haar kloostercel zorgde zij vol toewijding voor hem, precies zoals zij van Franciscus en Clara geleerd had. Op een keer kwam zij haar cel binnen en kon zij het vogeltje niet vinden. Op de tast liep ze naar het raam, naar haar bed, naar de plek waar het kruis aan de muur hing en plotseling hoorde zij 'piep!' Geschrokken tilde ze haar voet op. Daar lag hij. Ze nam het trillende dier in haar handen en een paar tellen later was het dood. Toen ik dit verhaal van de zuster hoorde, voelde ik me plaatsvervangend schuldig. Maar zij sprak er rustig over, zonder beklag of zelfverwijt. Ze had gedaan wat ze kon. Dit was een ongeluk. En, zei ze, was het vogeltje niet mooi gestorven in haar handen?

Terug naar de zomer, naar de vakantie, waarin we even aandachtig en zorgzaam kunnen zijn als deze zuster, maar ook niet alles in de hand hebben. Files, overvolle stranden, vliegangaanvallen, hittegolven, campingdisco's, lekkages in de tent, regenbuien, ruzies, onleesbare plattegronden, kleffe pubers, een ingedut seksleven, afzetterij, voedselvergiftiging, zorgen om de thuisblijvers, tekenbeten. Je zou er bijna van thuisblijven. Maar ook thuis is het niet zo'n feest. Daar ligt verveling en eenzaamheid op de loer, juist als iedereen weg is en het zo fijn lijkt te hebben, getuige de foto's op de app of de mail. De kunst is om je niet blind te staren, om fris te blijven, je te blijven verwonderen. Het wordt nooit perfect, thuis niet en op reis niet. En God, wat is het soms moeilijk. En God, wat is het soms mooi.

Ik eindig met een gedicht van de Groningse dichter Gerrit Krol, die net als de vorige dichters heel goed keek en in de stilte en het ogenschijnlijk doodgewone heelheid vond.

Zomer

Het land is warm.
De weg is wit.

Het duin is leeg.
De zee is stil.

De zon is grijs.
De dag is heel.

Judith van der Wel

We lazen:

-Mark Boog: 'Kijk dan toch', uit *Maar zingend*

-Mirjam Van hee: 'reis en bestemming', uit *als werden wij ergens ontboden*

-Gerrit Krol: 'Zomer', uit *Polaroid. Gedichten 1955-1976*